

ΕΝΟΤΗΤΑ 1η			
Υποκείμενο	Αχώριστα μόρια	Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου	Τουρισμός-Ταξίδια

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Να υπογραμμίσετε το υποκείμενο στις παρακάτω προτάσεις και να βρείτε τη μορφή του. Βάλτε σε κύκλο τα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις:

1. Οι αρχαίοι ζούσαν λιτά.
2. Φαίνεται ότι έχεις δίκιο.
3. Το μυστικό το μαρτύρησε κάποιος από την άλλη τάξη.
4. Ποιος θα βοηθήσει;
5. Το ότι δεν μου μίλησες με στενοχώρησε πολύ.
6. Ακούγεται πως θα χτιστεί ένας κινηματογράφος.
7. Από το πρωί βρέχει ασταμάτητα.
8. Από το δωμάτιό μου φαίνεται όλο το λιμάνι.
9. Τελικά θα πάτε σινεμά;
10. Δεν χρειάζεται να έρθεις.
11. Η μουσική μπορεί να κάνει θαύματα.
12. Οι απεργοί περικύκλωσαν το υπουργείο παιδείας.
13. Μπορεί να πάμε εκδρομή.
14. Οι άρρωστοι δέχτηκαν την επίσκεψη του γιατρού.
15. Δεν γίνεται να έχεις πάντα δίκιο.
16. Όλα τώρα φαίνονταν στο παιδί συνηθισμένα.
17. Δεν είναι γνωστό πότε θα γυρίσει από το εξωτερικό.
18. Το χθες, το σήμερα και το αύριο είναι σχετικά μέσα στην αιωνιότητα.
19. Ποιος σου έστειλε αυτό τι γράμμα;
20. Όποιος παραβιάζει τους κανόνες θα αποβληθεί από το παιχνίδι.

ΘΥΜΑΜΑΙ : ότι τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις δέχονται ως υποκείμενό τους μια ολόκληρη πρόταση.

Κάποια από αυτά είναι :

πρέπει, πρόκειται, ταιριάζει, συμφέρει, ενδέχεται, συμβαίνει, διαδίδεται, μπορεί, λέγεται, αξίζει, υποτίθεται, τυχαίνει, φαίνεται, χρειάζεται,

απαγορεύεται, επιτρέπεται, είναι γραφτό, είναι καλύτερα, είναι χειρότερα, είναι σωστό, είναι εύκολο, είναι αδύνατο, είναι κακό, είναι επόμενο, είναι κρίμα

12. Γράψε δίπλα σε κάθε λέξη από τις παρακάτω το achwριστο μ6ριο που την σχηματίζει και βρείτε τη σημασία του:

Ανασηκώνω _____	Ανυπόφορος _____
Ξεβάφω _____	Αμφιβάλλω _____
Αρχισυντάκτης _____	Διχοτόμος _____
Διασπώ _____	Δυσκίνητος _____
Εξελληνισμός _____	Έκφραση _____
Εφαρμογή _____	Επεκτείνω _____
Εγκοπή _____	Ημισφαίριο _____
Περίφημος _____	Συγκρατώ _____
Συλλαλητήριο _____	Υποχωρώ _____
Έφιππος _____	Ημίθεος _____

3. Κάντε προτάσεις με τις λέξεις που ακολουθούν:
Ξεμακραίνω, διχόνοια, έμφυτος, δυσφημώ, υποδιευθυντής

4. Ενώστε τις παρακάτω λέξεις:

Δια+έρχομαι _____	Εν+βαθύνω _____
Συν+λαμβάνω _____	Επί+αρμόζω _____
Υπό+ήλιος _____	Εκ+ερευνώ _____

5. Να βρείτε τα achwριστα μ6ρια των παρακάτω λέξεων και με καθένα από αυτά να σχηματίσετε δυο νέες λέξεις:

Υπαρχηγός _____
Συμμαθητής _____
Δύστυχος _____
Αμφιθεατρικός _____
Περιβάλλω _____

Β. ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

1) Με παραδείγματα: Αν στη θεματική περίοδο υπάρχουν ιδέες που πρέπει να διευκρινίσουμε, μπορούμε να προσφύγουμε σε παραδείγματα της καθημερινής ζωής. Όσο πιο κοντά μας διαδραματίζεται ένα γεγονός, τόσο πιο ενδιαφέρον είναι. Για την αθηναϊκή εφημερίδα η διακοπή του ρεύματος στην Αθήνα είναι η πρώτη είδηση, για τους «Τάιμς της Ν. Υόρκης» δεν είναι ούτε μονόστηλο. Οι δέκα πρόσκοποι που χάθηκαν στην Πάρνηθα είναι για μας σπουδαίο θέμα, ενώ οι εκατό Ινδοί στρατιώτες που χάθηκαν στα Ιμαλάια πάνε κατευθείαν στο καλάθι. Η έδρα της εφημερίδας ή του πρακτορείου ειδήσεων παίζει αποφασιστικό ρόλο στην επιλογή και την ιεράρχηση των ειδήσεων. Για την τοπική εφημερίδα της Καλλιθέας πρώτο θέμα είναι ο θάνατος του δημάρχου της και όχι ο θάνατος του Μπρέζινεφ. Το δεύτερο, λοιπόν, αστέρι της είδησης είναι η εγγύτητα.
(Χ. Πασαλάρης, Μία ζωή τίτλοι)

2) Με αναλογία: Για να γίνουν πιο κατανοητά ορισμένα στοιχεία, δίνονται κάποια ανάλογα παραδείγματα από άλλους χώρους που είναι πιο οικείοι στον αναγνώστη. Στη μέθοδο αυτή υπάρχουν δύο σκέλη· το ένα αναφέρεται στο περιγραφόμενο αντικείμενο, ενώ το άλλο σε ένα αντικείμενο που παρουσιάζει αναλογίες προς αυτό.

Ο οργανισμός καταναλώνει ενέργεια όπως και μία μηχανή. Το αυτοκίνητο λ.χ. ή η θεριζοαλωνιστική μηχανή εξασφαλίζουν την αναγκαία για τη λειτουργία τους ενέργεια (κίνηση κ.λπ.) καίγοντας βενζίνη. Το ηλεκτρικό ψυγείο ή ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, δύο άλλες μηχανές, χρησιμοποιούν ηλεκτρική ενέργεια, ηλεκτρικό ρεύμα. Κι ο οργανισμός βρίσκει την αναγκαία για τη λειτουργία του ενέργεια με ανάλογο τρόπο, καίγοντας ή διασπώντας χημικές ενώσεις. Ο μηχανισμός αυτός της παραγωγής ενέργειας λέγεται καταβολισμός. Είναι φανερό πως ο καταβολισμός αυτός είναι κοινός και για τους οργανισμούς και για ορισμένες μηχανές, αφού και στις δύο περιπτώσεις για τη λειτουργία τους καταναλώνεται ενέργεια που παράγεται από τη διάσπαση χημικών ενώσεων.
(Κ. Κριμπά, Ι. Καλοπίση, Μαθήματα Γενικής Βιολογίας, Β΄ Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1984, σ. 8)

3) Με ορισμό: Ορισμός είναι ο καθορισμός και η έκθεση των κύριων γνωρισμάτων μιας έννοιας.

Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου. Επιτευγμάτων που έχουν σχέση με την τεχνική, την οικονομική και την επιστημονική πρόοδο, με την εσωτερική καλλιέργεια του ανθρώπου (εξύψωση ηθικής και αισθητικής συνείδησης, εμπλουτισμός συναισθήματος κ.λπ.) και γενικά με την ηθικοπνευματική του ανάπτυξη. Στην έννοια του πολιτισμού περιλαμβάνονται τα «ιδεώδη» που διαμορφώθηκαν στο πέρασμα του χρόνου (δικαιοσύνη, ελευθερία, δημοκρατία, ανθρωπισμός), «ο τρόπος ζωής» (ήθη, έθιμα, ρεύματα ιδεών, αξιολογικές πεποιθήσεις), καθώς και τα «έργα» που πραγματοποιήθηκαν στους επιμέρους τομείς προόδου (καλλιτεχνική δημιουργία, θεσμοί, πολιτιστική και κοινωνική οργάνωση, τεχνικές εφαρμογές των επιστημών κ.λπ.).
(«εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ ΛΑΡΟΥΣ»)

4) Με αιτιολόγηση: Αν η θεματική περίοδος είναι διατυπωμένη με τέτοιο τρόπο, ώστε να παρακινεί να ρωτήσει κανείς «γιατί;», η μέθοδος ανάπτυξης θα είναι ασφαλώς η αιτιολόγηση.

Μια άλλη λειτουργία της διαφήμισης είναι πιο έμμεση και πιο επικίνδυνη. Πρόκειται για τον εθισμό των μαζών στο να δέχονται και τελικά να υπακούουν στα μηνύματά της. Αυτό συμβαίνει επειδή η προβολή των διαφημιστικών μηνυμάτων είναι συνεχής και καταγιστική. Ο τηλεθεατής δεν προλαβαίνει να αφομοιώσει και να κρίνει τα μηνύματα αυτά. Οπότε «αναγκάζεται» να τα αποδεχτεί μέσα από τη δύναμη της συνήθειας.

5) Με σύγκριση – αντίθεση: Όταν έχουμε να συγκρίνουμε δύο πρόσωπα, πράγματα, ιδέες παρουσιάζουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους. Η παράγραφος παίρνει συνήθως την εξής μορφή: στη θεματική περίοδο αναγνωρίζεται η ομοιότητα ή η αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στα συγκρινόμενα μέλη· στα σχόλια η παράγραφος αναπτύσσεται με σύγκριση/αντίθεση που γίνεται με δύο κυρίως τρόπους: ή παρουσιάζονται όλα τα γνωρίσματα του ενός μέλους και στη συνέχεια όλα τα γνωρίσματα του άλλου μέλους ή καταγράφονται σημείο προς σημείο οι ομοιότητες και οι διαφορές των συγκρινόμενων/αντίθετων μελών. Η περίοδος κατακλείδα περιλαμβάνει το συμπέρασμα της σύγκρισης ή μια γενική παρατήρηση και κρίση.

Ένα χάσμα χωρίζει το Σωκράτη από τους σοφιστές. Ο Σωκράτης ζήτησε τη μία και καθολική έννοια, τη μία και καθολική αλήθεια, ενώ οι σοφιστές υποστήριζαν τις πολλές γνώμες για το ίδιο πράγμα. Επίσης και στον τρόπο της ζωής υπάρχει ριζική αντίθεση μεταξύ σοφιστών και Σωκράτη. Οι σοφιστές ήταν έμποροι γνώσεων, ενώ ο Σωκράτης υπήρξε ένας άμισθος δάσκαλος και ερευνητής της αλήθειας. Το μόνο κοινό μεταξύ των σοφιστών και του Σωκράτη ήταν ότι και αυτός και εκείνοι διαπίστωσαν ότι η παραδεδομένη μόρφωση και παιδεία δεν ήταν αρκετή για την εποχή τους..
(Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμ. Γ2, σελ. 459)

6) Με διαίρεση: Ο χωρισμός του όλου σε μέρη. Ειδικότερα με τη διαίρεση αναλύουμε ένα όλο (γένος) στα μέρη του (είδη) με βάση κάποιο ουσιαστικό γνώρισμα τους (διαιρετική βάση). Ο τρόπος αυτός παραγροφοποιήσας μας αποκαλύπτει τα συστατικά στοιχεία που απαρτίζουν ένα αντικείμενο ή μια έννοια.

Η ποίηση μπορεί να διαιρεθεί αδρομερώς σε τρία μέρη: στην επική, τη λυρική και τη δραματική. Οι μορφές αυτές αντανakλούν τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες εμφανίστηκαν και αναπτύχθηκαν. Έτσι η επική ποίηση εκφράζει το πνεύμα και τα ιδανικά κατά την εποχή της βασιλείας, όπου η αγωνιστική διάθεση και η παλικαριά θεωρούνταν οι μεγαλύτερες αρετές του ανθρώπου. Αντίθετα, την ταραγμένη εποχή, που στα πράγματα βρίσκονταν οι ευπατρίδες αριστοκρατικοί, και κάτω από την απειλή των ναυτικών και των βιομηχάνων που με τον πλούτο τους κατακτούσαν όλο και περισσότερα πολιτικά δικαιώματα, αναπτύχθηκε η λυρική ποίηση. Αργότερα, την εποχή της δημοκρατίας, δημιουργείται μια νέα μορφή ποίησης, που αγκαλιάζει τις λαχτάρες και τους πόθους ενός ολόκληρου λαού, η δραματική ποίηση.

7) Με αίτια και αποτελέσματα: Αν σε μία θεματική πρόταση διατυπώνεται η αιτία/αιτίες που οδηγούν σε ένα αποτέλεσμα ή αποτελέσματα, τότε η ανάπτυξη γίνεται με τη μέθοδο αυτή. Άλλοτε υπάρχουν οι κατάλληλες μεταβατικές λέξεις (πρώτα – πρώτα..., έπειτα..., τέλος...), ενώ άλλοτε παραλείπονται αλλά υπονοούνται εύκολα.

Τα αποτελέσματα της δωρικής εισβολής δεν άργησαν να φανούν. Όπου εγκαταστάθηκαν οι Δωρείς σταμάτησε κάθε πρόοδος, η τέχνη οπισθοδρόμησε και οι άνθρωποι ξαναγύρισαν στις πρωτόγονες συνήθειες. Τα αγγεία τώρα είναι χονδροειδή και μεγάλα με άτεχνες παραστάσεις ή απλά γεωμετρικά σχήματα εν αντιθέσει προς τα κομψά κρητομικηναϊκά με τις φυσικότερες παραστάσεις. Η θαλασσοκρατία πέρασε στα χέρια των Φοινίκων. Ακολούθησαν κύματα μεταναστεύσεων προς τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους και τα μικρασιατικά παράλια.

8) Με συνδυασμό μεθόδων: Στις περισσότερες παραγράφους γίνεται συνδυασμός δύο ή περισσότερων μεθόδων. Στην παράγραφο που ακολουθεί η ανάπτυξη στηρίζεται στην επεξήγηση, τα παραδείγματα και τα αίτια – αποτελέσματα.

Τίποτα δεν ενοχλεί το δογματικό όσο ο έλεγχος, η κριτική των άρθρων της πίστης του. Φοβάται μήπως αναγκαστεί να μετακινηθεί από τις θέσεις του και αμυνόμενος επιτίθεται εναντίον εκείνων που και διακριτικά ακόμη δοκιμάζουν να κλονίσουν την τυφλή βεβαιότητά του. Τους υποπτεύεται, αμφισβητεί τις καλές προθέσεις τους, δεν στέκεται καν να τους ακούσει. «Υπάρχουν», λέει, «αρχές, κανόνες, έννοιες που βρίσκονται πέρα από κάθε αμφιβολία και είναι καθαρή μωρία να κατεβάζει κανείς από τα βάθρα τους αυτές τις σεβάσιμες ιδέες και να τις παραδίνει στον έλεγχο του τυχόντος». Αν έμενε με την αντίληψη αυτή ο άνθρωπος δεν θα είχε απομακρυνθεί πολύ από τα άλλα δίποδα ζωά. Ευτυχώς για τον πολιτισμό μας αποφάσισε νωρίς να απαρνηθεί τις πνευματικές ανέσεις του και να ρισκινδυνεύει στο πέλαιος της ελεγχόμενης γνώσης. Η ιστορία της επιστήμης (στα πρώτα αποφασιστικά βήματά της την έλεγαν φυσιολογία και φιλοσοφία) είναι μια μακρά σειρά από τολμηρές πρωτοβουλίες για την απελευθέρωση του σκεπτόμενου ανθρώπου από την ιδεοληψία και το δογματισμό με το επαναστατικό σύνθημα του «λόγον διδόναν». Παρά την ανευλάβεια που κατηγορείται ότι δείχνει απέναντι στον παραδοσιακό κώδικα των «αναμφισβήτητων αληθειών», ο επιστήμονας απαιτεί από κάθε ιδέα, οποιαδήποτε κι αν έχει σημασία, να δεχτεί τον έλεγχο και να επιδείξει τους τίτλους της.

(Ε.Π. Παπανούτσος, Η δουλεία του δογματισμού, ΤΟ ΒΗΜΑ)

ΕΡΓΑΣΙΑ 1'

Βρείτε με ποιον ή ποιους τρόπους έχουν αναπτυχθεί οι επόμενες παράγραφοι : (ορισμός, διαίρεση, παραδείγματα, σύγκριση – αντίθεση, αιτιολόγηση, συνδυασμός τρόπων) :

1 . Ολο και περισσότερα μας υπενθυμίζουν ότι το καλοκαίρι τελείωσε και οι συνήθεις ρυθμοί ξαναγυρνούν. Οι παραθεριστές επέστρεψαν, οι δρόμοι έχουν αρχίσει να μποτιλιάρουν και οι οδηγοί ξέχασαν πολύ σύντομα τους χαλαρούς ρυθμούς των διακοπών, τα σχολεία αρχίζουν (με προβλήματα), τα πανεπιστήμια καταλαμβάνονται, και ξανακλείνουν (συνήθης ρυθμός είναι κι αυτός), τα δελτία απεργιών και πορειών πυκνώνουν...

2. Η βιβλιοθήκη του πατέρα μου υπήρξε το κορυφαίο γεγονός της ζωής μου. Εκεί μου αποκαλύφθηκε, μέσα από τη φωνή του πατέρα μου, αυτό το μυστηριώδες πράγμα, η ποίηση, οι χάρτες και οι εικόνες, για μένα πιο πολύτιμες τότε από τις τυπωμένες λέξεις. Εκεί ανακάλυψα τους Γκριμ, το Λιούις Κάρολ, τις ατελείωτες στην κυριολεξία Χίλιες και μια νύχτες.

3. Με τον όρο « θρύλος » εννοούμε τη μυθική διήγηση για κάποιο εκπληκτικό πρόσωπο, πράγμα ή γεγονός που συγκινεί όλο το λαό και αποτελεί αστείρευτη πηγή έμπνευσης τόσο στη δημοτική μούσα, όσο και στη λόγια ποίηση. Ο θρύλος διαφέρει από το παραμύθι που βρίσκεται στα όρια του απίθανου, καθώς και από την απλή παράδοση που είναι σύντομη και απλοϊκή αφήγηση και στερείται της ελκυστικότητας και του θαυμαστού στοιχείου του θρύλου. Στη λογοτεχνία η σύνθεση μεγάλων έργων στηρίχτηκε πολλές φορές σ' ένα θρύλο, όπως , για παράδειγμα, ο Φάουστ του Γκαίτε, ή η Φλογέρα του βασιλιά του Παλαμά .

4 . Από ευρεία έρευνα που έγινε σε επτά ευρωπαϊκά κράτη για την εργασία του άνδρα και της γυναίκας μέσα και έξω από το σπίτι (πληρωμένη και μη πληρωμένη εργασία) διαπιστώνεται ότι οι παραδοσιακοί ρόλοι παραμένουν ισχυροί. Οι άνδρες συνεχίζουν να είναι οι «κουβαλητές» του σπιτιού που αφιερώνουν λίγο χρόνο στην ανατροφή των παιδιών τους και ελάχιστα στο νοικοκυριό. Οι γυναίκες συνεχίζουν να είναι υπεύθυνες για τη διατήρηση και συντήρηση της οικογενειακής εστίας και των μελών της.

5. ...Σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το «κλίμα» του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί λοιπόν ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα «ειδήσεις» από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής «τεχνικής».

6. Μια καλύβα Εσκιμών δεν έχει καμιά απολύτως ομοιότητα με μια καλύβα Ινδιάνων. Οι τελευταίοι φτιάχνουν την καλύβα τους γύρω από ένα πλαίσιο από κοντάρια .Τα μήγουν στο χώμα πλάγια, έτσι ώστε να ενώνονται σ' ένα σημείο στην κορυφή, σχηματίζοντας ένα είδος πυραμίδας, και καλύπτουν την απόσταση ανάμεσα στα κοντάρια με φλούδες, ψάθες ή ακατέργαστες προβιές. Μπαίνουν στην καλύβα τους σηκώνοντας ένα περύγιο του εξωτερικού καλύμματος. Οι Εσκιμώοι, αντίθετα, φτιάχνουν ημιυπόγεια την καλύβα τους. Τη χτίζουν με πέτρες που τις σκεπάζουν κατόπιν με βρύα . Γεμίζουν έπειτα τις ρωγμές με περισσότερα βρύα και τέλος συσσωρεύουν χιόνι στα πλάγια κι επάνω. Για να μπουν στην καλύβα τους, στηρίζονται στα χέρια και στα γόνατα και σέρνονται μέσα σ' έναν μακρύ διάδρομο που έχουν σκάψει κάτω από το χιόνι . Ούτε η ινδιάνικη καλύβα ούτε η καλύβα των Εσκιμών φαίνεται να είναι μια κατοικία όπου θα μπορούσε να ζήσει ένας πολιτισμένος άνθρωπος.

7 . Η τέχνη του να χειρίζεται κανείς τη γλώσσα και για να πείθει ή να εντυπωσιάζει τους άλλους ονομάζεται ρητορική. Στην αρχαία Ελλάδα αναπτύχθηκαν 3 είδη ρητορικών λόγων : οι δικανικοί που εκφωνούνταν στα δικαστήρια, οι συμβουλευτικοί που εκφωνούνταν στην εκκλησία του δήμου και οι επιδεικτικοί που εκφωνούνταν σε διάφορες εκδηλώσεις : γιορτές, κηδείες κ.λ.π. Περίφημα θεωρητικά έργα για τη ρητορική τέχνη που σώθηκαν από την αρχαιότητα είναι η Ρητορική του Αριστοτέλη το De Optimo του Κικέρωνα , Περί Ύψους του Λογγίνου κ.α.

8. Η ιδέα της τόνωσης της απόδοσης του ανθρώπινου σώματος με διάφορες ουσίες είναι τόσο αρχαία όσο και η ίδια η ανθρωπότητα. Οι Ίνκας μασούσαν φύλλα κόκας για να ενισχυθούν πριν από κάποιες βαριές εργασίες. Οι Βορειοευρωπαίοι πολεμιστές έτρωγαν μανιτάρια πριν πάνε στη μάχη για να αντιμετωπίσουν τον αναπόφευκτο πόνο. Οι αθλητές στους Ολυμπιακούς

Αγώνες της αρχαιότητας ντοπάρονταν με διάφορες φυσικές ουσίες ώστε να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Έπρεπε να φτάσουμε στα 1950 για να καταδικαστούν οι πρακτικές αυτές.

